

Asia: VN/463/2021

Lausuntopyyntö hallituksen esitysluonnoksesta lastensuojelulain muuttamisesta ja siihen liittyviksi laeiksi

Lausunnonantajan lausunto

1. Esityksessä ehdotetaan säädettäväksi lastensuojelun sosiaalityöntekijöiden asiakasmitoitus 35 lasta/sosiaalityöntekijä vuoden 2022 alusta ja 30 lasta/sosiaalityöntekijä vuoden 2023 alusta. (13 b §). Mitä vaikutuksia näette ehdotuksella olevan?

Ehdotus on erittäin hyvä ja kannatettava. Oletettavasti näin lasten ja nuorten kohtaamiseen on enemmän aikaa. Lastensuojelu on ihmistyötä ja ajan lisääminen yhtä lasta tai nuorta kohden parantaa toivottavasti työn laatua kaikilla tasoilla ja mahdollistaa työn tekemisen tarkoituksenmukaisesti.

Yksittäisten nuorten kohdalta olisi hyvä, että heti, kun tiedetään sosiaalityöntekijän vaihtumisesta esimerkiksi vaikka vasta vuoden päästä, tästä kerrotaisiin nuorelle ja ennakoitaisiin siirtymä uudelle työntekijälle.

2. Esityksessä ehdotetaan säädettäväksi lastensuojeluviranomaisen kansainvälisestä toimivallasta (17 §), lastensuojelun järjestämis- ja kustannusvastuusta kansainvälisissä tilanteissa (17 a §) sekä lastensuojelun tarpeen arvioinnista ulkomailla (17 b §). Selkiyttääkö sääntely rajat ylittäviä tilanteita?

-

3. Esityksessä ehdotetaan säädettävän lapsen sosiaalihuollon asian vireille tulosta ja lapsen palvelutarpeen arvioinnista (26 §). Onko ehdotettu sääntely selkeä?

Sääntely ei ole ehkä selkein mahdollinen, koska jouduimme siihen paneutumaan muutamia kertoja. Perehtymisen jälkeen toteamme, että muutokset ovat hyviä ja tarkoituksenmukaisia.

4. Esityksessä ehdotetaan säädettävän tehostetusta avohuollon tukitoimesta (37 b §). Mikä on näkemyksenne sääntelyn selkeydestä suhteessa muihin lastensuojelun avohuollon palveluihin?

Tehostettu avohuollon tukitoimi kuulostaa hyvältä, mutta kuitenkin on lähellä sitä, mitä käsittäksemme avohuollon pitäisi muutenkin parhaimmillaan olla. Eli sääntely ei meidän mielestämme ole kovin selkeä.

5. Onko esityksessä ehdotettu 49 a §:n 2 momentin c-kohdan päihdehoidon vieroitushoidon ja kuntoutuksen sekä sijaishuollon integroitua palvelu ja sitä koskeva päätöksenteko (49 b §) sääntelyltään selkeä ja toteutettavissa käytännössä?

Kohta: ”Lapsen tarpeesta 49 a§:n 2 momentin c-kohdan tarkoittamaan palveluun on ilmoitettava lapsen asioista vastaavalle sosiaalityöntekijälle päätöksen valmistelua varten.” mietityttää. Käytännössä varmaan näin, mutta eikö sosiaalityöntekijän tulisi olla tässä aktiivinen jo alun perin, esim. ”sosiaalityöntekijän tulisi selvittää palvelun tarve”? Muuten kohta vaikuttaa suhteellisen selkeältä.

6. Esityksessä ehdotetaan erityisen huolenpidon palvelun tuottamisen keskittämistä julkisen sektorin toimijoille (60 d §). Muutokseen esitetään pitkää siirtymäaikaan vuoteen 2026 asti. Mitä käytännön vaikutuksia näette ehdotuksilla olevan?

Ei pidetä järkevänä keskittää julkisen sektorin toimijoille. Miten käy, jos kaikki ne nuoret, jotka tarvitsevat erityistä huolenpitoa, keskitetään julkiselle puolelle, jossa ei välttämättä ole aikaa ja resursseja (jos on huonompi palkka, onko tarpeeksi motivoituneita, pysyviä työntekijöitä)?

Pitkä siirtymäaika on hyvä asia ja siirtymäajan aikana tulisikin jatkuvasti tarkastella päätöksen vaikutuksia kentällä, jotta muutoksiin ehdittäisiin reagoida.

7. Esityksessä ehdotetaan vähimmäishenkilöstömitoituksia vaativan sijaishuollon ja erityisen huolenpidon palveluihin (59 a §). Mitoitukset porrastetaan vuosille 2022–2026, täysimääräisinä mitoitus tulisivat voimaan vuonna 2026. Mitä käytännön vaikutuksia näette ehdotuksella olevan?

Suhteellisen pitkä siirtymäaika, onko se välttämätöntä? Eikö muutosta voitaisi saada toteutettua esim. vuoden tai korkeintaan kahden aikana? Vaikka siirtymäaika tarvitaan varmasti rahoituksen varmistamiseksi ja henkilöstön rekrytoimiseksi, kuulostaa siirtymäaika silti pitkältä. Käytännön vaikutuksia sillä, että vähimmäishenkilöstömitoitukset astuvat voimaan on ainakin turvallisuuden paraneminen, lasten ja nuorten oikeusturva toivottavasti paranee ja myös lasten ja nuorten hoito paranee. Vaikka henkilöstömäärä nousee yhtä nuorta kohden, henkilökunnan hyvästä johtamisesta, hyvistä rakenteista, jaksamisesta ja koulutustarpeista tulee pitää erityisen hyvää huolta, eikä tuudittautua siihen, että pelkkä suurempi henkilöstömäärä ratkaisisi kaikkia ongelmia.

8. Esityksessä ehdotetaan uutta säännöstä kiinnipitämisestä lapsen laitoksesta poistumisen estämiseksi (68 a §). Onko sääntely riittävän selkeä ja millaisia käytännön vaikutuksia näette ehdotuksella olevan?

Ehdottomasti täytyy voida käyttää kiinnipitämistä lapsen laitoksesta poistumisen estämiseksi ja paneutua tämän jälkeen niihin syihin, joiden takia lapsi haluaa poistua laitoksesta. Sekä tarjota asianmukaista keskustelu- ja muuta tukea lapselle tai nuorelle, jotta voitaisiin vaikuttaa näihin tekijöihin mahdollisesti yhteistyössä lapsen lähipiirin kanssa. Lapsi tai nuori on otettu huostaan, jotta hän olisi turvassa. Lasta ei voi altistaa mahdollisille erilaisille vaaroille siten, että suhtaudutaan kevyesti hänen luvattomaan poistumiseensa lastensuojelulaitoksesta. Eli esityksen kohta ” jos lapsi saattaisi poistumisellaan itsensä tai toisen henkilön alttiiksi välittömästi uhkaavalle ja vakavalle

terveyteen tai turvallisuuteen kohdistuvalle vaaralle.” pitäisi jättää tekstistä kokonaan pois. Tätä ei voida koskaan varmaksi tietää tai toisin sanoen, tilanne voi aina olla uhkaava tai aiheuttaa vakavaa terveyteen tai turvallisuuteen kohdistuvaa vaaraa laitoksesta luvattomasti poistuttaessa, koska lapsi ja nuori voi joutua monenlaisiin uhkaaviin tilanteisiin esim. majoitusta saadakseen.

Jos liikkumista rajoitetaan, niin sitä rajoitetaan. Tämän tulisi mielestämme olla ehdotonta. Jos nuorelle asetetut rajat olisivat tältä osin ehdottomia, ne olisi myös nuoren itsensä helpompi ymmärtää.

9. Esityksessä ehdotetaan muutettavan luvatta laitoksesta poistuneen lapsen palauttamista koskevaa nykyistä säännöstä (69 a §) siten, että siinä säädetty kiinniottaminen mahdollistaa poliisille toimivallan lapsen kiinniottamiseksi virka-apuna. Poliisin virka-avun antamisesta säädetään tarkemmin uudessa 69 b §:ssä. Onko ehdotettujen 69 a § ja 69 b § sääntely riittävän selkeä ja millaisia käytännön vaikutuksia näette ehdotuksilla olevan?

Poliisilla ei ole resursseja antaa tarvittavissa määrin tällaista virka-apua, mikä saa aikaan sen, että nuorten luvattomille poissaoloille lastensuojelulaitoksista ei käytännössä voida tehdä juuri mitään. Jotta tästä olisi hyötyä, tulisi poliisin resursseja lisätä huomattavasti.

Pakkokeinolaki toinen luku 2§: Yleinen kiinniotto-oikeus silloin, jos on kyseessä tietynlainen rikos. Voisiko tätä lakia rinnastaa näihin tilanteisiin? Ja tällöin esim. lastensuojelulaitoksen henkilökuntaan kuuluva voisi tehdä kiinnioton.

Lasta saa kiinnipitää tietyn ehdoin lastensuojelulaitoksessa esim. luvattoman poissaolon estämiseksi, mutta häntä ei saa ottaa kiinni laitoksen ulkopuolella. Tämä on todennäköisesti suuressa ristiriidassa myös nuoren oikeustajun kanssa. Tämä aikaansaa sen, että halu laitoksesta karkaamiselle voi olla suurempi, koska laitoksen rajojen ulkopuolella laitoksen työntekijöillä ei ole juurikaan toimivaltaa. Jos olisi, voisiko halu karkaamiseenkin vähentyä jonkin verran?

Aikaisempaan lausuntopyyntöön totesimme, että poliisin kutsuminen paikalle on mielestämme useissa tapauksissa resurssien tuhlausta. Prosessi on helpompi ja todennäköisesti miellyttävämpi myös nuorelle, jos se tehdään ns. talon sisällä, tutun työntekijän toimesta, eikä poliisin toimesta.

Luvatta laitoksesta karanneen lapsen palauttaminen: sosiaalipäivystyksen, huoltajan tai laitoksen henkilökunnan tulisi voida ottaa lapsi kiinni.

10. Esitys sisältää muutoksia työryhmän ehdotuksiin päihdehoidon vieroitushoidon ja kuntoutuksen sekä erityisen huolenpidon jakson aikana tehtävistä rajoitustoimenpiteistä ja yhteydenpidon erityisestä

rajoittamisesta (71 § ja 72 §). Millaisia vaikutuksia ehdotetuilla muutoksilla näette olevan lapsen päihdehoidon vieroitushoidon ja kuntoutuksen sekä erityisen huolenpidon jakson toteuttamiseen?

On hyvä, että voidaan etukäteen sopia kehen voi olla yhteydessä ja näiden henkilöiden tulisi voida olla myös ystäviä eikä esim. ainoastaan huoltajia tai sukulaisia. Olisi myös hyvä, että kontakteja voisi arvioida myös uudelleen esim. 14 vrk:n välein erityisen huolenpidon jakson aikana, jos nuori on esimerkiksi ollut erityisen välinpitämätön tai huonossa kunnossa jakson alkaessa, eikä esimerkiksi ole aluksi halunnut olla kehenkään yhteydessä, mutta voisi hyötyä yhteydenpidosta myöhemmin.

11. Vapaamuotoiset huomiot edellä mainittuihin säännöksiin:

-

Pauni Reetta
Osallisuuden aika ry